

2018

co -
create
- Solen
prim'

Onderzoeksvraag

Hoe en op welke vlakken kunnen innovatieve maatregelen die de voedselhulpsector dichter brengen bij de overgang naar duurzaam voedsel ingezet worden om de keuzevrijheid en de voedingsgewoontes van kwetsbare doelgroepen blijvend te doen toenemen?

Problematiek

De voedselhulpsector is een steeds meer bevroegde hulplijn. Stijgende armoede en sociale ongelijkheden zijn de meest duidelijke redenen daarvoor. Die vaststelling zet actoren uit de voedselhulp aan tot nadenken over mogelijke alternatieven om het tekort aan duurzame toegang tot kwaliteitsvolle voeding voor mensen in armoede op te lossen.

Voorstelling

De organisaties van het partnerschap Solenprim – Solidarité en primeur(s) – werken samen om proefprojecten te bedenken, ontwikkelen en evalueren die de meest kwetsbare doelgroepen:

- duurzame toegang geven tot gediversifieerde voeding van hoge kwaliteit,
- meer keuzemogelijkheden bieden op het vlak van voeding,
- in contact brengen met voedings-systemen die nieuwe vormen van solidariteit, samenwerking en uitwisseling stimuleren.

Wat betreft de aanvoerzijde, de voedselhulpinstellingen, streven ze ernaar om:

- meer mogelijkheden te geven om kwaliteitsproducten en in het bijzonder verse producten (groente en fruit) in te zamelen,
- meer te betrekken bij de overgang naar duurzame voedingssystemen.

Het project verliep in 3 fasen:

- Diagnose: identificeren van de obstakels waarmee de kwetsbare personen worden geconfronteerd wanneer ze gezond willen eten en van de obstakels waarmee organisaties voor voedselbedeling worden geconfronteerd wanneer ze

kwaliteitsvol voedsel willen verzamelen.

- Prospectie: scenario's uitwerken van projecten die zulke obstakels wegnemen.
- Implementatie: de projecten uitvoeren op lokaal niveau, in samenwerking met de instellingen en hun doelgroepen.

Vaststellingen

De begunstigden van de voedselhulp betrekken: kosten en baten

Om de innovaties in de voedselhulpsector beter af te stemmen op de verwachtingen van de begunstigden ervan moeten ze betrokken worden bij de brainstorming rond en de uitwerking van de maatregelen. Dat proces op gang brengen gaat niet zomaar, eerst moeten enkele hinderpalen uit de weg geruimd worden. Gewoon 'samen eten', bijvoorbeeld, bleek een goede manier om het proces te lanceren. Ook al waarden de deelnemers de mogelijke financiële impact op hun budget wel, net als het gevoel dat ze iets nuttigs doen door te investeren in de initiatieven van het project (een zadenbib en een bruikleensysteem bij twee OCMW's, groepsaankopen, kookworkshops...), toch brengen die initiatieven ook zekere kosten met zich mee (beschikbaar zijn, taken ter hand nemen, ontgoocheld raken door de te trage vooruitgang van het project in vergelijking met het participatieve proces...). Bovendien kan werken aan duurzamere toegang tot voedsel met kwetsbare doelgroepen, als de initiatieven succesvol zijn, paradoxaal genoeg leiden tot een versterking van de verdienstededachte dat iedereen 'erbovenop kan geraken', zelfs de meest kwetsbare personen. Op die manier houdt het project net de politieke en economische ongelijkheid in stand die in de eerste plaats aan de basis ligt van die behoefte aan voedselhulp.

'Gezond eten': complexiteit en obstakels

De definitie over wat 'gezond eten' nu eigenlijk is werd in samenspraak met de verschillende actoren van de voedselhulp bepaald: professionele actoren, vrijwilligers, begunstigden en sectorcoördinatoren. De verschillende dimensies van het begrip kwamen duidelijk naar voren: gezond eten beperkt zich niet louter tot wat er op iemands bord ligt, ook sociale, economische en politieke dimensies spelen een rol. De innovatieve projecten die opgestart zijn gingen dus niet alleen dieper in op de voedselkwaliteit, die in sommige gevallen zelfs op de achtergrond kwam te staan. De tools die getest werden waren vooral bedoeld om de financiële hinderpalen uit de weg te ruimen (door de consumptiekost te verlagen), de sociale drempels te verlagen (door sociale en solidaire ruimtes in te richten) en de politieke remmen los te gooien (door 'kwaliteitsvol' zaad te telen), drie mechanismen die gezond eten in de weg staan.

De voedselhulpsector: omkadering en institutionele remmen

De manier waarom de projecten van Solenprim opgezet zijn, hertekent de lijnen van de klassieke sociale ondersteuning. Daar waar er in het begin van het project principeovereenkomsten gesloten werden, gingen er tijdens de concrete uitvoering ervan vragen op over het actieterrain en de werkingsmarges die de organisaties aan hun begunstigden wilden laten. De projecten blijven sterk afhankelijk van de specifieke missies van ieder instituut. Solenprim stelt zich ook vragen bij de houding in de sector van het sociaal werk, zoals de ambivalentie tussen bewustwording en activering van doelgroepen enerzijds, maar het hen anderzijds ook het makkelijker maken om deel te nemen aan een collectieve projecten of hen voldoende erkenning geven over hun eigen expertise inzake voedsel.

Duurzaam voedsel, wat is dat?

Zogenaamde initiatieven voor duurzaam voedsel worden over het algemeen gedragen door een bepaalde socio-economische elite. Ook al dragen ze openheid voor een sociale diversiteit uit, toch houden ze in de praktijk vaak weinig rekening met 'de sociale conflicten en spanningen tussen sociale groepen' (Lagasse, 2017:5). Je vindt maar zelden de begunstigden van voedselhulp terug in dergelijke initiatieven. Toch lijken hun vindingrijke oplossingen goed op de oplossingen die aangereikt worden door de erkende duurzaam voedselactoren: verspilling tegengaan, recyclage en hergebruiken promoten, maaltijden delen met het sociale netwerk, solidariteit aanmoedigen... Het zijn vooral de kanalen waar ze hun producten kopen die afwijken (bio-producten passen niet in het budget).

Kernboodschappen

Toegang tot voedsel moet een recht zijn

Werken aan een makkelijker toegang tot voedsel voor begunstigden van voedselhulp kan interessant zijn, maar de hefbomen voor een overgang naar een recht op voedsel moeten geïdentificeerd worden op macro-economische en macro-sociale schaal. Andere oplossingen dreigen niet meer dan een doekje voor het bloeden te zijn.

Stoppen met te denken dat 'de armen niet goed eten'

De relatie tot voedsel brengt kwesties naar boven die verdergaan dan de kwaliteit van wat er op iemands bord ligt. Door de voorkeur te geven aan een sensibiliserende aanpak rond 'gezond eten' (volgens het kader van de

dominante speler) ontstaat het risico dat verschillende oorzaken voor de moeilijke toegang tot kwaliteitsvolle voeding op de achtergrond blijven.

Voedselhulporganisaties als laboratoria?

De overgang naar een duurzame toegang tot voedsel voor de doelgroepen die nu het verst af staan van de mogelijkheid om 'gezond te eten' vraagt om een nieuwe houding in sociaal werk, waarbij symmetrie wordt aangemoedigd en de nodige organisationele en institutionele middelen worden gegeven.

Duurzame voedselpraktijken gaan verder dan de bewijsvoering

Nadenken over duurzaam voedsel met kwetsbare doelgroepen vraagt om waarneming en herkenning van de duurzame voedselgebruiken die ze er al op nahouden.

† ©YAKANA

◀ Workshop plantaardige voeding OCMW Sint-Agatha-Berchem. 21/04/2017

Zin om meer te weten?

Diagnoseboordtabel:

Vers un accès pour tous à une alimentation de qualité

Affiche

Arbre des possibles – vers un accès durable pour tous à une alimentation de qualité

Publicaties

MYAUX D et SERRÉ A, *Recherche-action participative et accès à l'alimentation durable: Des terrains bruxellois au sol fécond*, La revue du CREMIS, Vol. 9, No. 1, 2016, pp.11-18.

SERRÉ A et MYAUX D, *Les pauvres ne prêtent aucune attention à leur alimentation*, in *Le Forum – Bruxelles contre les inégalités, Pauvrophobie. Petite encyclopédie des idées reçues sur la pauvreté*, Waterloo, Lucpère éditions, 2018.

Ontdek meer op

solenprim.com

Contactpersoon

Catherine Rousseau
+32 2 526 03 07
Catherine.rousseau@fdss.be

Partners

Fédération des services sociaux [FdSS]

La Porte verte asbl

Le Centre Social Protestant asbl [CSP]

Le CPAS d'Ixelles

Le CPAS de Berchem-Sainte-Agathe

La plate-forme d'achats solidaire SOLI-FOOD
[Laboratoire d'Anthropologie prospective]

